

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/113/111/96

INTEGRACJA POLSKI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 1996

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W majowym sondażu¹ po raz kolejny pytaliśmy respondentów o kwestie związane z Unią Europejską. Przedmiotem naszego zainteresowania były między innymi następujące zagadnienia: postawy wobec UE, stosunek do uczestnictwa Polski w Unii, ocena szans naszego kraju na szybką integrację oraz społeczne postrzeganie kosztów i zysków pełnego uczestnictwa w UE. Porównanie obecnych danych z wcześniejszymi wynikami badań pozwala na analizę trendów, a tym samym daje możliwość prześledzenia zmian społecznego stosunku do integracji, jakie zaszły w ostatnich latach.

STOSUNEK DO UNII EUROPEJSKIEJ

Ogólnie rzecz biorąc, ponad połowa (55%) ankietowanych pozytywnie ocenia cele i działalność Unii Europejskiej. Wcześniejsze badania² wskazują jednak, że realna wiedza o problemach integracji Europy jest w naszym społeczeństwie niewielka. Korzystną ocenę należy zatem, jak się wydaje, traktować raczej jako wyraz zgeneralizowanego poparcia dla tej organizacji, mającego swoje źródło w pozytywnym nastawieniu emocjonalnym do Europy Zachodniej otwartej dla Polski. Wskazuje na to fakt, że ogólna pozytywna ocena Unii wiąże się z akceptacją idei integracji Europy.

W maju odnotowaliśmy najwyższy od czterech lat wskaźnik ocen pozytywnych, a jednocześnie najniższy odsetek ocen negatywnych.

¹ Badanie „Świat wokół nas” (9) przeprowadzono w dniach 24-29 maja ‘96 na 1154-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Por. komunikat CBOS „Polacy o integracji europejskiej”, styczeń ‘96.

Tabela 1 w procentach

Jaka jest, ogólnie rzecz biorąc, Pana(i) opinia o celach i działalności Unii Europejskiej?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI '92	VI '93	III '94	VI '94	V '96
Pozytywna	48	50	38	47	55
Obojętna	31	28	35	33	25
Negatywna	5	7	6	4	2
Trudno powiedzieć	16	15	21	16	18

Cele i działalność Unii Europejskiej pozytywnie oceniają przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza, inteligencja, prywatni przedsiębiorcy oraz respondenci zadowoleni z własnych warunków materialnych. Obojętnością wobec Unii szczególnie wyróżniają się rolnicy.

Opinia o Unii Europejskiej ma związek z deklarowanym zainteresowaniem jej działalnością. Wśród osób oceniających Unię pozytywnie większość (63%) stanowią ci, którzy interesują się jej działalnością, instytucjami oraz polityką. Badani odnoszący się do Unii obojętnie to w większości (71%) osoby nie interesujące się tymi kwestiami.

Wśród ogółu badanych zainteresowanie działalnością Unii Europejskiej, jej instytucjami oraz polityką deklaruje mniej niż połowa respondentów, jednak w porównaniu z latami poprzednimi jest to istotny wzrost. Być może wynika to z większej ilości informacji na temat UE w środkach masowego przekazu.

Tabela 2 w procentach

W jakim stopniu interesuje się Pan(i) działalnością Unii Europejskiej, jej instytucjami oraz polityką? Czy jest Pan(i):	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI '92	VI '93	III '94	V '95	V '96
- bardzo/trochę zainteresowany(a)	29	42	31	35	45
- niezbyt zainteresowany(a)/zupełnie niezainteresowany(a)	69	54	65	62	51
Trudno powiedzieć	2	4	4	3	4

Zainteresowanie działalnością Unii Europejskiej jest tym większe, im wyższe wykształcenie badanych - w przypadku osób z wykształceniem podstawowym deklaruje je co trzeci respondent, w grupie badanych z wykształceniem wyższym - już niemal dwie trzecie.

Ponadto częściej zainteresowani sprawami Unii są badani o wyższym statusie społecznym i materialnym - kadra kierownicza, inteligencja, prywatni przedsiębiorcy, osoby najzamożniejsze. Brak zainteresowania deklarują przede wszystkim rolnicy.

Stopień zainteresowania Unią Europejską nie jest tożsamy z zainteresowaniem polityką w ogóle. Wprawdzie osoby śledzące wydarzenia polityczne częściej niż inni interesują się również UE, jednak wśród respondentów, których polityka nie zajmuje wcale, co dziesiąty deklaruje zainteresowanie kwestiami związanymi z Unią.

Poparcie dla idei utworzenia Europy, w której nie będzie granic i podziałów, utrzymuje się od kilku lat na wysokim poziomie. Obecnie wyraża je blisko dwie trzecie Polaków, w tym przede wszystkim - podobnie jak przed rokiem - badani z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i prywatni przedsiębiorcy. Najbardziej sceptyczni wobec tej koncepcji są rolnicy i osoby o najniższych dochodach.

Tabela 3

w procentach

Jaki jest Pana(i) stosunek do połączenia całej Europy, w której nie będzie granic i podziałów? Czy Pan(i) :	Wskazania respondentów według terminów badań					
	II '91	VI '93	III '94	VI '94	V '95	V '96
- popiera połączenie	69	54	58	63	64	63
- nie popiera połączenia	17	33	29	24	26	24
Trudno powiedzieć	14	13	13	13	10	13

INTEGRACJI ZDECYDOWANE „TAK” !

Integracja Polski z Unią Europejską traktowana jest przez polityków jako jeden z priorytetów polskiej polityki zagranicznej. Wydaje się, że większość społeczeństwa podziela przekonanie o konieczności procesu integracyjnego, mimo pewnych obaw związanych z jego szeroko rozumianymi kosztami. Od 1993 roku liczba zwolenników integracji Polski z Unią Europejską niezmiennie przeważa nad liczbą przeciwników, od dwóch lat stale wzrasta również odsetek osób deklarujących zdecydowane poparcie dla idei integracji. Należy również podkreślić, że poparcie dla integracji Polski z UE jest wyższe niż dla koncepcji Europy bez granic.

Tabela 4

w procentach

Gdyby Polska miała przystąpić do UE jako jej pełnoprawny członek, to czy Pan(i) :	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VI '93	III '94	VI '94	V '95	V '96
- zdecydowanie by to popierał(a)	36	24	28	30	36
- raczej by to popierał(a)	39	46	51	46	44
- raczej był(a)by przeciwny(a)	5	5	4	8	6
- zdecydowanie był(a)by przeciwny(a)	2	2	2	3	2
Trudno powiedzieć	18	23	15	13	12

Potwierdzeniem wysokiego poparcia społecznego dla integracji Polski ze strukturami europejskimi są deklaracje badanych dotyczące głosowania w ewentualnym referendum w sprawie przystąpienia do Unii. W ciągu ostatniego roku zwiększył się odsetek osób gotowych poprzeć w referendum ideę integracji.

Tabela 5

w procentach

Gdyby w Polsce odbywało się referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej, to czy będzie Pan(i) głosować:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI '94	V '95	V '96
- za przystąpieniem Polski do UE	77	72	80
- przeciw przystąpieniu Polski do UE	6	9	7
Trudno powiedzieć	17	19	13

Za pełną integracją Polski z UE częściej niż przeciętnie opowiadają się osoby o wyższym statusie społecznym i materialnym - przedstawiciele kadry kierowniczej, inteligencji, prywatni przedsiębiorcy, respondenci z wyższym wykształceniem i osoby najlepiej sytuowane. Reprezentanci tych samych grup również nieco częściej niż inni deklarują chęć głosowania w ewentualnym referendum za przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Wśród badanych dominuje (72%) przekonanie, że Polska powinna zostać pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej nie później niż za 5 lat, przy czym więcej niż co trzeci respondent (35%) uważa, że powinno to nastąpić już teraz. Podobnie jak w latach poprzednich, zwolennikami natychmiastowego przystąpienia do UE są częściej niż przeciętnie

osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, robotnicy niewykwalifikowani i badani o prawicowych poglądach politycznych. Nieco odleglejszy termin, poprzedzony pięcioletnim oczekiwaniem, postulują przede wszystkim respondenci z wykształceniem wyższym, kadra kierownicza i inteligencja. Warto wspomnieć, że rok temu te same grupy optowały za dłuższym, dziesięcioletnim terminem pełnej integracji. Może to wskazywać na lepszą ocenę przebiegu dotychczasowego procesu dostosowawczego do wymagań Unii.

Tabela 6

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, kiedy - jeśli w ogóle - Polska powinna zostać pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VI '93	III '94	VI '94	V '95	V '96
Już teraz	41	40	33	27	35
Za 5 lat	23	23	34	36	37
Za 10 lat	6	5	11	11	8
Jeszcze później	3	3	3	5	3
Nigdy	3	4	2	4	3
Trudno powiedzieć	24	25	16	17	14

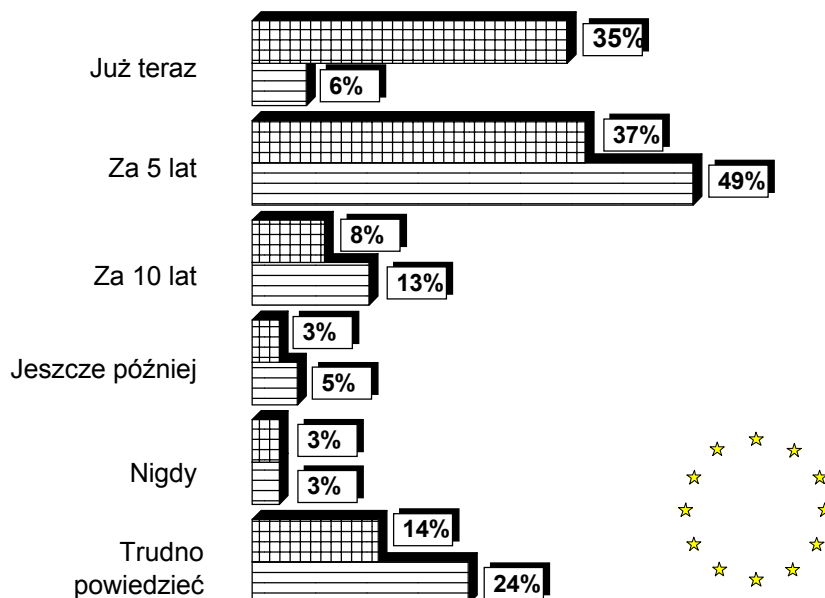
Do ubiegłego roku zmniejszał się odsetek badanych opowiadających się za natychmiastowym przystąpieniem Polski do UE, jednocześnie zaś zwiększała się liczba ankietowanych postulujących bardziej odległy termin. Tendencję tę tłumaczono wówczas lepszym zrozumieniem złożoności procesu dostosowawczego do standardów i wymagań UE³. Obecnie tendencja ta została przełamana, zwiększyła się bowiem istotnie liczba zwolenników integracji natychmiastowej. Biorąc pod uwagę powyższe wyjaśnienie, można sądzić, że być może obecnie w odczuciu części społeczeństwa Polska spełnia już warunki konieczne do pełnego uczestnictwa w UE.

Czym innym są jednak oczekiwania, a czym innym ocena rzeczywistości. Mimo wyrażanego przez ponad jedną trzecią badanych przekonania, że Polska powinna zostać przyjęta do UE natychmiast, tylko 6% respondentów jest zdania, że są na to realne szanse. Wśród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowią ci, którzy uważają, że Polska zostanie rzeczywiście pełnoprawnym członkiem UE za 5 lat.

³ Por. przypis 2.

RYS. 1. JAK PAN(I) SĄDZI:

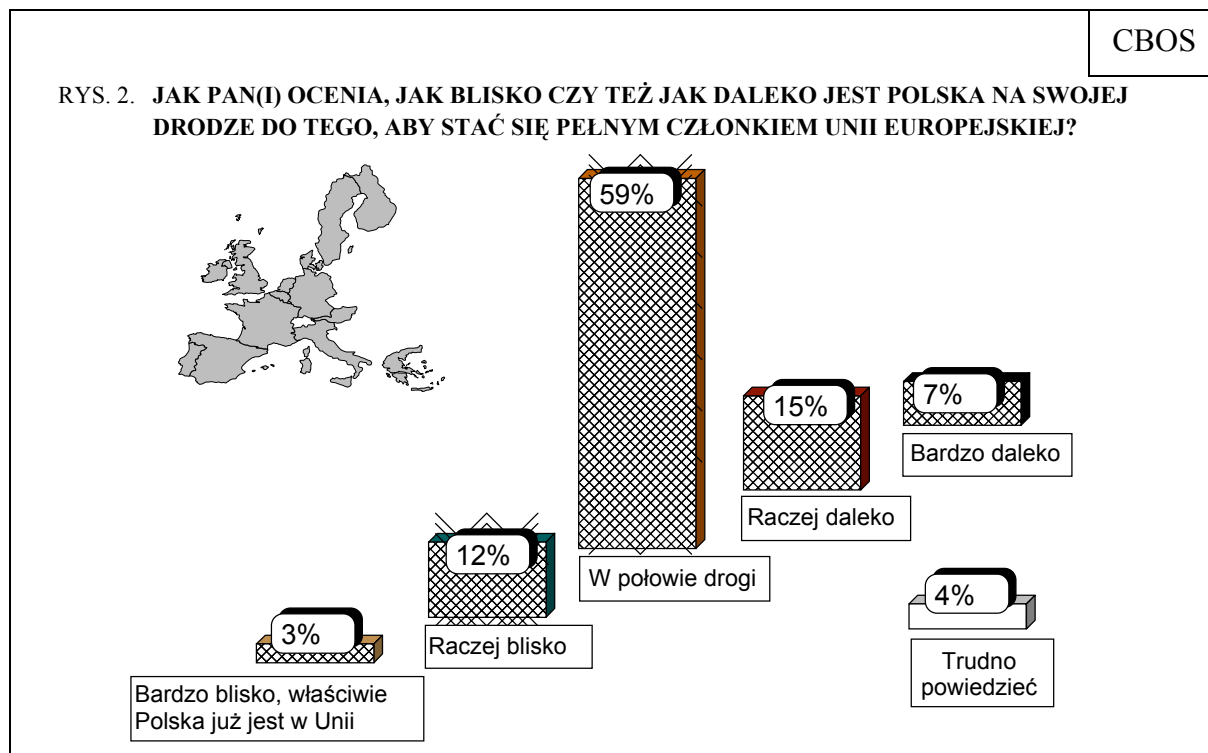
- ▣ kiedy Polska **powinna zostać** pełnoprawnym członkiem UE?
- ▤ kiedy **rzeczywiście** Polska **zostanie** pełnoprawnym członkiem UE?

Największymi optymistami w kwestii integracji Polski z Unią Europejską są osoby najmłodsze (do 24 roku życia) oraz robotnicy niewykwalifikowani, którzy częściej niż przeciętnie uważają, że stanie się to „już teraz”. „Realistycznym” podejściem charakteryzują się natomiast osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i inteligencja - postulując pięcioletni okres oczekiwania na członkostwo w UE uważają jednocześnie częściej niż inni, że Polska ma szansę rzeczywiście stać się pełnoprawnym członkiem UE za 5 lub 10 lat. Wśród zdecydowanych pesymistów, przychylających się do opinii, że nasz kraj będzie musiał czekać na wejście do UE dłużej niż 10 lat, wyróżniają się przede wszystkim mieszkańcy regionu wschodniego. Natomiast opinia, że Polska tak naprawdę nigdy nie zostanie krajem członkowskim Unii, znajduje stosunkowo wielu zwolenników wśród bezrobotnych.

A jak daleko jest Polska obecnie od Unii Europejskiej? Czy jesteśmy na początku drogi dzielącej nas od UE, w połowie czy też może, tak naprawdę, nieformalnie jesteśmy już

w Unii? Największa część badanych uważa, że Polska pokonała już połowę drogi dzielącej ją od Unii Europejskiej.

Porównując tegoroczne wyniki z danymi sprzed dwóch lat, można wysnuć wniosek, że w społecznym odczuciu Polska zbliża się do Unii Europejskiej. Obecnie znacznie więcej osób uważa, że pokonaliśmy już połowę lub więcej drogi dzielącej nas od UE, natomiast prawie dwukrotnie mniej respondentów podziela pogląd, że nasz kraj jest dopiero na początku tej drogi.

Tabela 7

w procentach

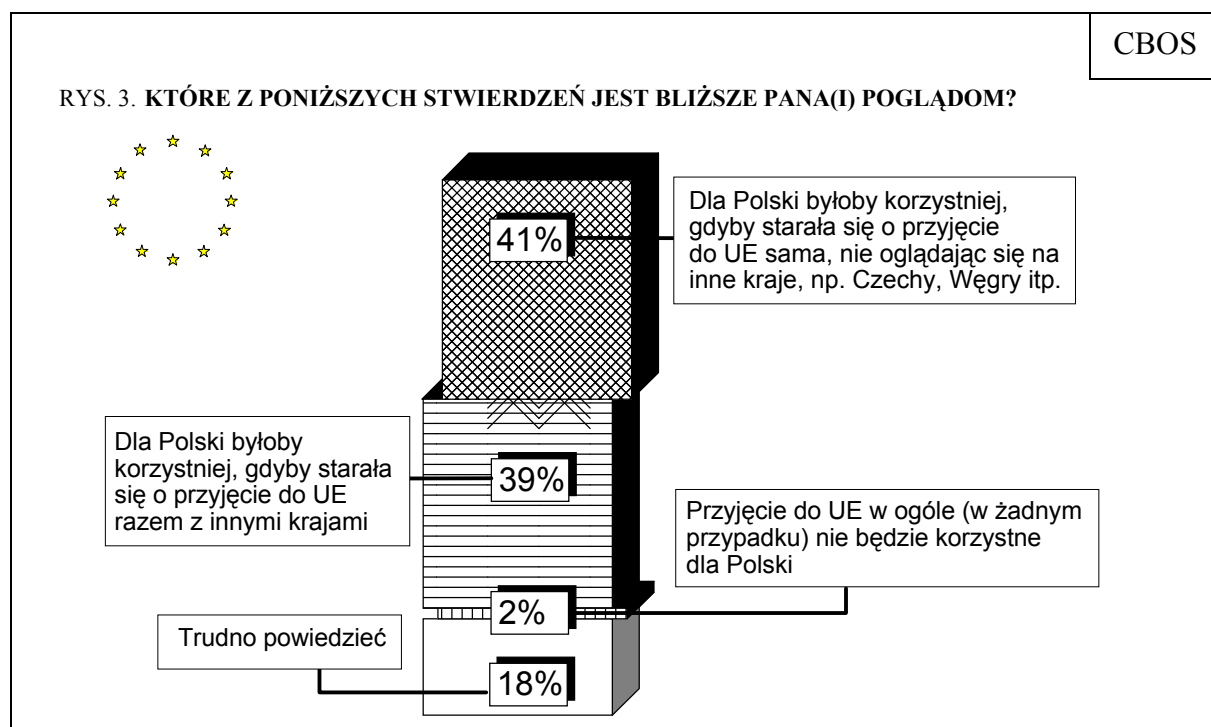
Jak Pan(i) ocenia, jak blisko czy też jak daleko jest Polska na swojej drodze do tego, aby stać się pełnym członkiem Unii Europejskiej?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VI '94*	V '96
Bardzo daleko	16	7
Raczej daleko	25	15
W połowie drogi	45	59
Raczej blisko	8	12
Bardzo blisko, właściwie już jest w UE	1	3
Trudno powiedzieć	4	4

* Pominięto braki danych.

SAMOTNIE CZY W TOWARZYSTWIE?

Polska nie jest jedynym krajem ubiegającym się o członkostwo w Unii Europejskiej. Podobne starania czynią, jak wiadomo, inne państwa byłego bloku wschodniego. Rządy tych krajów w toku kilkuletnich zabiegów o integrację z UE wielokrotnie podejmowały inicjatywy zmierzające do uzgodnienia wspólnej polityki, mającej na celu uzyskanie członkostwa w Unii. Ich myślą przewodnią było przekonanie, że wspólne starania mogą zostać szybciej uwieńczone sukcesem, innymi słowy - że państwa te będą miały większą „siłę przebicia” działając wspólnie dla osiągnięcia tak ważnego dla wszystkich celu.

Opinie respondentów o tym, który sposób działania - indywidualnie czy w kooperacji z innymi krajami - byłby korzystniejszy dla Polski w staraniach o integrację z UE są podzielone.

Fakt niemal jednakowego poparcia obu powyższych rozwiązań może świadczyć o niedostatku wiedzy na temat cechujących je wad i zalet.

Zwolennikami samotnej drogi do Unii Europejskiej są częściej niż przeciętnie robotnicy niewykwalifikowani, gospodynie domowe i prywatni przedsiębiorcy. Zalety

współpracy z innymi krajami starającymi się o członkostwo w UE dostrzegają w większym stopniu osoby z wyższym wykształceniem, pracownicy umysłowi oraz ucząca się młodzież. Rolnicy, emeryci i renciści częściej niż inni deklarują brak zdania na temat wyższości jednego z rozwiązań.

Większość respondentów jest zdania, że spośród państw byłego bloku wschodniego największe szanse na przyjęcie do Unii Europejskiej ma w pierwszej kolejności Polska. Wydaje się, że ten optymizm należy przypisywać nie tyle realnej ocenie sytuacji ekonomicznej i politycznej poszczególnych państw, ile raczej, będącej szczególnym rodzajem „patriotyzmu”, skłonności do pozytywnego oceniania własnego kraju na tle innych.

		CBOS
Które z niżej wymienionych państw zostaną, Pana(i) zdaniem, przyjęte do Unii Europejskiej w pierwszej kolejności? (Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ respondent miał możliwość wskazania dwóch krajów).		
Polska		63%
Czechy		45%
Węgry		45%
Słowacja		5%
Bułgaria		4%
Ukraina		3%
Litwa		2%
Estonia		2%
Łotwa		1%
Rumunia		0%
Trudno powiedzieć		14%

W ocenie ankietowanych szansę przyjęcia do Unii mają przede wszystkim Polska, Czechy i Węgry. Warto zwrócić uwagę na dystans dzielący te kraje od pozostałych państw, które wskazywali tylko nieliczni respondenci.

We wszystkich grupach społeczno-zawodowych przeważa przekonanie, że Polska zostanie przyjęta do UE w pierwszej kolejności, choć stosunkowo najczęściej wyrażają je robotnicy wykwalifikowani i prywatni przedsiębiorcy. Zwolennikami tej opinii są ponadto nieco częściej osoby deklarujące prawicowe niż lewicowe poglądy polityczne.

PLUSY I MINUSY INTEGRACJI

Poziom rozwoju gospodarczego państw wchodzących w skład Unii Europejskiej jest dość zróżnicowany. Obok krajów bogatych, takich jak Wielka Brytania, Niemcy, Francja, są tam również słabsze gospodarczo państwa - Grecja, Portugalia czy Irlandia. Przyszły status Polski jako kraju członkowskiego UE z powodów oczywistych byłby bliższy raczej tym mniej zamożnym krajom. Z tego też powodu interesujące są poglądy społeczne na temat korzyści i strat wynikających z uczestnictwa w Unii, zarówno w odniesieniu do, ogólnie rzecz biorąc, krajów o mniejszym potencjale ekonomicznym, jak i w kontekście naszych specyficznych interesów.

Ponad połowa badanych uważa, że państwa słabsze gospodarczo więcej zyskują niż tracą na swym członkostwie w Unii. W porównaniu z latami poprzednimi wzrósł nieco odsetek osób podzielających tę opinię.

Tabela 8

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, państwa słabsze gospodarczo więcej zyskują czy też więcej tracą na swoim członkostwie w UE?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI '94	V '95	V '96
Więcej zyskują	54	52	56
Więcej tracą	15	20	18
Trudno powiedzieć	31	29	26

Przekonanie, że członkostwo w UE jest korzystne dla państw słabszych, stosunkowo częściej wyrażają badani, którzy w większym stopniu optują za przystąpieniem Polski do UE - kadra kierownicza, inteligencja, osoby z wyższym wykształceniem i lepiej zarabiające. Przeświadczenie to wzrasta wraz ze wzrostem wykształcenia. Bardziej sceptycznie oceniają korzyści płynące dla państw słabszych prywatni przedsiębiorcy i robotnicy wykwalifikowani, natomiast rolnicy najczęściej nie mają zdania na ten temat.

W ostatnich latach zdecydowanie poprawia się ocena stosunków Polski z Unią Europejską. Coraz więcej osób postrzega wzajemne relacje między Polską a krajami UE jako równorzędne, w jednakowym stopniu korzystne dla obu stron. Może to wskazywać na zmianę w społecznym postrzeganiu naszego kraju na tle państw należących do UE - już nie jako uboższego petenta, ale coraz częściej jako równorzędnego partnera.

Tabela 9

w procentach

Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe stosunki między Polską a Unią Europejską? Komu przynoszą one więcej korzyści?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VII '93	III '94	V '95	V '96
Państwom UE	41	38	31	19
Polsce	5	8	11	11
Jednakowo - Polsce i UE	27	26	33	46
Trudno powiedzieć	27	27	26	24

Na uwagę zasługuje również znaczące zmniejszenie odsetka osób uważających, że dotychczasowe stosunki między Polską a państwami Unii przynoszą więcej korzyści tym ostatnim. Obecnie opinia taka znajduje stosunkowo najwięcej zwolenników wśród pracowników fizyczno-umysłowych. Robotnicy niewykwalifikowani częściej w porównaniu z innymi twierdzą, że stosunki z Unią są korzystne przede wszystkim dla Polski, natomiast o korzyściach obustronnych częściej niż przeciętnie mówią osoby z wyższym wykształceniem, prywatni przedsiębiorcy, pracownicy umysłowi i respondenci pracujący w sektorze prywatnym. Nie ma na ten temat zdania co trzeci emeryt i rolnik.

Ogólnie rzecz biorąc, wysoki odsetek odpowiedzi „Trudno powiedzieć” w grupie rolników - we wszystkich omawianych tu kwestiach związanych z Unią Europejską - pozwala przypuszczać, że mają oni wyjątkowo niewielki zasób informacji na ten temat. Jest to trochę niepokojące, zwłaszcza że rolnicy stanowią tę część społeczeństwa, dla której integracja z UE może mieć bardzo konkretne - zarówno pozytywne, jak i negatywne - konsekwencje, również w wymiarze osobistym.

Największa część ogółu ankietowanych podziela opinię, że połączenie z Unią Europejską przyniesie Polsce więcej korzyści niż strat. Badani uważają również, że integracja wpłynie raczej pozytywnie na kondycję ich zakładów pracy. Największą trudność sprawiała respondentom ocena skutków integracji w wymiarze osobistym.

Tabela 10

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, pełna integracja Polski z UE przyniesie:	Więcej korzyści niż strat	Więcej strat niż korzyści	Tyle samo strat, co korzyści	Trudno powiedzieć
- Polsce	44	9	28	19
- zakładowi pracy, w którym Pan(i) pracuje	36	9	22	33
- Panu(i) osobiście	28	6	23	43

Przekonanie, że integracja z Unią przyniesie więcej korzyści niż strat we wszystkich trzech branych pod uwagę wymiarach (Polsce, zakładowi pracy, respondentowi osobiście), wyrażają przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Przekonanie to jest tym większe, im wyższe wykształcenie respondentów, nieco częściej wyrażają je również osoby o prawicowych poglądach politycznych niż sympatycy lewicy. Pozytywnych skutków dla siebie osobiście częściej oczekują także bezrobotni, uczniowie i studenci oraz prywatni przedsiębiorcy, którzy ponadto wyróżniają się przeświadczeniem, że integracja wpłynie korzystnie na kondycję ich „miejsca pracy”. Pogląd taki podzielają też częściej niż przeciętnie osoby deklarujące najwyższe dochody na osobę w rodzinie. Zatem, ogólnie rzecz biorąc, z integracją wiążą nadzieje przede wszystkim osoby o wyższym statusie społecznym lub/i materialnym. Wyjątek stanowią bezrobotni, spodziewający się zapewne w wyniku integracji poprawy sytuacji na rynku pracy, a tym samym własnych warunków życia oraz sympatycy prawicy, którzy połączenie Polski z Unią postrzegają prawdopodobnie w dużym stopniu w kategoriach politycznych.

Największymi sceptykami, jeśli chodzi o prognozowanie zysków i strat wynikających z uczestnictwa Polski w Unii, są rolnicy. Częściej niż inni podzielają oni pogląd, że integracja przyniesie więcej strat niż korzyści zarówno Polsce, jak i im osobiście oraz ich „miejscu pracy”. Obawy co do przyszłości zakładu pracy podzielają też w stosunkowo dużym stopniu osoby z wykształceniem podstawowym, najniżej zarabiające i robotnicy niewykwalifikowani, natomiast przekonanie, że w wyniku połączenia z Unią należy oczekiwać dla Polski raczej strat niż korzyści niemal dwukrotnie częściej niż przeciętnie wyrażają osoby starsze (od 55 do 64 roku życia). Obawom związanym z integracją sprzyja zatem - ogólnie rzecz biorąc - niższe wykształcenie oraz niższa pozycja społeczna i materialna.

Warto podkreślić, że w porównaniu z rokiem 1995 istotnie wzrosły odsetki osób uważających, że integracja z UE przyniesie więcej korzyści niż strat: Polsce (z 35 do 44%), zakładowi pracy respondenta (z 27 do 36%) oraz - choć tu zmiana jest nieco mniej znacząca - respondentowi osobiście (z 22 do 28%). Wydaje się, że można to przypisać zwiększającym się zasobom informacji na temat Unii, a tym samym pewnemu „oswojeniu” się społeczeństwa z myślą o przystąpieniu Polski do UE. Nie bez znaczenia jest też zapewne jednoznaczne

stanowisko kolejnych rządów w tej kwestii, dzięki czemu integracja może funkcjonować w świadomości społecznej jako swego rodzaju „nieuchronna konieczność” - nie można jej odwrócić, a zatem należy szukać jej dobrych stron.

Polacy nie mają złudzeń, że korzyści wynikające z przynależności naszego kraju do Unii Europejskiej będą widoczne natychmiast - taki pogląd podziela tylko 3% badanych. Opinie w tej kwestii w zasadzie nie zmieniły się w ciągu ostatnich dwóch lat.

Tabela 11

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, korzyści, jakie Polska odniesie z tego, że stanie się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VI '94	V '96
- będą od razu widoczne	2	3
- trzeba będzie na nie poczekać kilka lat	58	61
- doczekają się ich dopiero nasze dzieci lub wnuki	26	26
Trudno powiedzieć	14	10

Większość ankietowanych ocenia okres oczekiwania na ujawnienie się korzyści z integracji na kilka lat. Stosunkowo najwięcej zwolenników tej opinii znajdujemy wśród respondentów młodszych (do 35 roku życia), kadry kierowniczej, inteligencji, prywatnych przedsiębiorców i robotników wykwalifikowanych. Skłonność do podzielenia tego poglądu wzrasta wraz ze wzrostem wykształcenia, częściej wyrażają go również osoby o orientacji prawicowej niż sympatycy lewicy. Sceptykami są przede wszystkim respondenci najstarsi, emeryci, rolnicy i badani z wykształceniem podstawowym - częściej niż inni sądzą, że korzyści z integracji doczekać się mogą dopiero ich dzieci lub wnuki. O ile taka postawa może być zrozumiała w przypadku osób w zaawansowanym wieku, o tyle w przypadku respondentów najniższej wykształconych i rolników może być symptomem niezbyt pozytywnego nastawienia do integracji, wynikającego, jak można sądzić, z niedostatku informacji.

Korzyści, jakie przyniesie Polsce członkostwo w UE, dotyczą, zdaniem respondentów, przede wszystkim sfery gospodarczej - nastąpi wzrost gospodarczy, ożywienie handlu międzynarodowego, zaistnieje możliwość korzystania z nowych technologii. Wiele osób wyraża również nadzieję, że integracja będzie miała pozytywny wpływ na życie ludzi - poprawią się warunki życia, dzięki wyższym zarobkom zwiększy się dostępność do dóbr materialnych, poprawi się sytuacja na rynku pracy.

		CBOS
Czego, jakich korzyści Polacy mogą się spodziewać po tym, jak nasz kraj stanie się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej?		
Korzystne zmiany w gospodarce, umocnienie złotówki, napływ kapitału zagranicznego	31%	
Poprawa materialnych warunków życia ludzi, wyższe zarobki	19%	
Ożywienie handlu zagranicznego	15%	
Zmniejszenie bezrobocia	11%	
Napływ nowych technologii	8%	
Otwarcie granic, swoboda podróżowania, otwarcie na świat	6%	
Większe bezpieczeństwo kraju	5%	
Ogólnie - nadzieja lepszego życia	4%	
Poprawa wizerunku Polski na arenie międzynarodowej	3%	
Korzyści dotyczące rolnictwa	3%	
Pomoc finansowa Zachodu, umorzenie długów	3%	
Stabilizacja polityczna	2%	
Dostosowanie prawa do wymogów Unii	2%	
Korzyści w dziedzinie dostępu do kultury	2%	
Pozostałe korzyści łącznie (m.in. ochrona środowiska, zmiany w mentalności, możliwość legalnego podejmowania pracy na Zachodzie, ogólnie - wsparcie krajów zachodnich)	9%	
Brak korzyści	3%	
Trudno powiedzieć	24%	

W ciągu ostatnich dwóch lat nie zmieniła się zasadniczo struktura oczekiwań związanych z uczestnictwem Polski w Unii Europejskiej. Na zadane w 1994 roku identyczne pytanie otwarte, dotyczące spodziewanych korzyści, jakie może przynieść Polsce integracja z UE, respondenci najczęściej wymieniali, podobnie jak obecnie, usprawnienie gospodarki (24%). Inne z wymienianych wówczas korzyści dotyczyły poprawy warunków materialnych

(15%), a także ożywienia wymiany handlowej z krajami zachodnimi (14%). Tak samo jak obecnie, co dziesiąty ankietowany wiązał z członkostwem w Unii nadzieje na zmniejszenie bezrobocia.

A na jakie straty, niedogodności, problemy będziemy narażeni w wyniku integracji? Wypowiedzi ankietowanych wydają się wskazywać, że nie istnieje - jak to jest w przypadku korzyści - wąska grupa spraw, uznawanych dość powszechnie za przyczyny obaw. Ponad jedna trzecia badanych nie umiała sprecyzować ewentualnych problemów wynikających z uczestnictwa w Unii. Pozostali stosunkowo najczęściej wskazywali trudności w dopasowaniu polskiej gospodarki do wymogów UE, konkurencję zachodnich towarów oraz kłopoty rolnictwa. Co dwunasty badany uznał, że największym problemem będą koszty finansowe procesu integracji (8%), prawie tyle samo respondentów wymieniło niekorzystne dla Polski uzależnienie od innych państw (7%).

		CBOS
A na jakie, Pana(i) zdaniem, straty, niedogodności, problemy będziemy narażeni?		
Trudności w dopasowaniu polskiej gospodarki do wymogów Unii	9%	
Konkurencja zachodnich towarów	9%	
Trudności dotyczące rolnictwa	8%	
Straty finansowe państwa	8%	
Utrata, ograniczenie samodzielności	7%	
Wzrost przestępczości	4%	
Wyprzedaż majątku narodowego cudzoziemcom	3%	
Trudności w dostosowaniu polskich norm, przepisów i prawa do obowiązujących w Unii	3%	
Wzrost bezrobocia	3%	
Wykorzystanie gospodarcze przez silniejsze państwa, zaplecze taniej siły roboczej	3%	
Spadek poziomu życia	2%	
Ogólnie - będzie nam ciężko	2%	
Trudności w dostosowaniu w sferze mentalnej	2%	
Pozostałe problemy łącznie (m.in. choroby cywilizacyjne, narkomania, niekorzystne zmiany w sferze obyczajów i mentalności, zatracenie tożsamości narodowej, masowy napływ cudzoziemców)	9%	
Nie będzie strat ani problemów	9%	
Trudno powiedzieć	36%	

Obecnie nieco częściej niż w roku 1994 wśród czekających Polskę problemów związanych z integracją wymieniano kłopoty rolnictwa. Więcej osób również mówiło obecnie o trudnościach w dostosowaniu polskiej gospodarki do wymogów Unii.

Upraszczając nieco można powiedzieć, że w świadomości społecznej integracja z Unią traktowana jest jako remedium na nasze problemy gospodarcze, wiążące się z bliżej nie określonymi stratami i niedogodnościami. Warto zwrócić uwagę na wysoki - zwłaszcza w odniesieniu do tychże problemów - odsetek odpowiedzi „Trudno powiedzieć”. Znaczna część społeczeństwa nie wie, jakie konkretne konsekwencje będzie miało dla Polski uczestnictwo w Unii Europejskiej na prawach pełnego członkostwa. Ewentualnych korzyści i strat nie umiemy wskazać przede wszystkim osoby najniżej wykształcone (umiejętność ta wzrasta wraz ze wzrostem wykształcenia) i najstarsze.

Na zakończenie warto przeanalizować poglądy badanych na temat motywów państw Unii Europejskiej dążących do poszerzenia tej organizacji o nowe kraje. Innymi słowy - czy i dlaczego, zdaniem respondentów, państwom tym zależy na tym, aby Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii?

Tabela 12

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, państwom Unii Europejskiej zależy na tym, aby Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	III '94	V '95	V '96
Tak	26	35	45
Nie	26	18	6
Jest im to obojętne	10	13	7
To zależy którym, jednym zależy, innym nie	20	25	28
Trudno powiedzieć	18	9	13

W ciągu ostatnich lat stale wzrasta odsetek osób przekonanych o tym, że państwom UE zależy na przystąpieniu Polski do tej organizacji. Jednocześnie w porównaniu z rokiem 1994 ponad czterokrotnie zmniejszyła się liczba badanych wyrażających opinię przeciwną. Taka konfiguracja poglądów wskazuje, że nie pozostają bez echa różnego rodzaju polityczne

gesty i przedsięwzięcia podejmowane przez polityków krajów należących do UE, a mające na celu podkreślenie poparcia dla integracyjnych aspiracji Polski.

Przekonanie, że państwom Unii zależy na przystąpieniu do niej naszego kraju, żywią najczęściej pracownicy fizyczno-umysłowi, natomiast sceptyczni („nie zależy im na tym”) są przede wszystkim bezrobotni. Osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza, inteligencja i prywatni przedsiębiorcy są najostrożniejsi w ocenie, najczęściej dzieląc opinię, że niektórym państwom zależy na przyjęciu Polski, a innym nie.

Planowi rozszerzania Unii o nowe kraje (w tym Polskę) często przypisuje się negatywne motywacje. Obecnie jedna czwarta badanych sądzi, że proces zacieśniania stosunków z Polską podyktowany jest chęcią uzyskania dominacji nad naszym krajem. Warto jednak podkreślić, że w ciągu ostatniego roku zmalał odsetek respondentów wyrażających takie obawy, nieco zwiększyła się natomiast liczba osób przypisujących państwom UE pozytywne intencje.

Tabela 13

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czym przede wszystkim kierują się państwa Unii Europejskiej dążąc do zacieśnienia kontaktów z Polską? Czy chęcią:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI '94	V '95	V '96
- pomocy, wsparcia Polski w budowie sprawnej gospodarki rynkowej	23	19	21
- wzmocnienia o nowe państwa znaczenia i siły zjednoczonej Europy	25	31	33
- podporządkowania słabszych przez najsilniejsze państwa europejskie	31	30	26
Trudno powiedzieć	21	20	20

Poszerzanie się grupy osób dopatrujących się w procesie poszerzania Unii dążenia do zwiększenia jej siły o nowe państwa oraz istotna liczebna przewaga tej grupy nad badanymi przypisującymi UE działania altruistyczne może potwierdzać zmiany w społecznym postrzeganiu pozycji naszego kraju w stosunkach z Zachodem. Polska staje się w odczuciu jej obywateli coraz bardziej wartościowym partnerem dla UE.

Negatywne motywacje przypisywali państwom Unii przede wszystkim rolnicy i mieszkańcy wsi. W grupach bardziej przychylnych zacieśnianiu kontaktów Polski z UE - wśród osób z wyższym wykształceniem, kadry kierowniczej i inteligencji - częściej wskazywano intencje pozytywne.

**STOSUNEK DO INTEGRACJI POLSKI Z UE
W ELEKTORATACH NAJWIĘKSZYCH PARTII POLITYCZNYCH**

Większość ugrupowań politycznych akcentuje w swoich programach konieczność integracji Polski z Unią Europejską. Ugrupowania te często różni preferowany model dochodzenia do uczestnictwa w Unii czy też motywacja, sam cel jednak nie jest negowany przez żadną z liczących się na scenie politycznej partii. Wyniki badań potwierdzają, że wyborcy zgodni są w tej kwestii z politykami. Przeważająca większość potencjalnych elektoratów wszystkich (branych pod uwagę) ugrupowań deklaruje, że w ewentualnym referendum w sprawie przystąpienia Polski do UE głosowałaby „za”.

Tabela 14

w procentach

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych	Czy w ewentualnym referendum w sprawie przystąpienia do UE będzie Pan(i) głosować:		
	za przystąpieniem	przeciw przystąpieniu	Trudno powiedzieć
Ruch Stu	100	0	0
Unia Wolności	96	4	0
NSZZ „S”	94	0	6
PSL	90	2	8
SLD	88	8	4
Obóz Patriotyczny	87	13	0
Unia Pracy	86	11	3
ROP	83	6	11

Uwzględniono tylko elektoraty o liczebności co najmniej 3%.

Sympatycy poszczególnych ugrupowań politycznych nie są natomiast zupełnie zgodni w ocenie różnych aspektów integracji oraz postulowanego jej tempa.

Zwolennikami jak najszybszego - natychmiastowego przystąpienia Polski do UE są w największym stopniu sympatycy UW (50%), NSZZ „S” (47%) i ROP (46%). Jednocześnie jednak oceniają oni, podobnie jak większość elektoratów wszystkich branych tu pod uwagę partii, że realnie Polska ma szansę na pełną integrację nie wcześniej niż za 5 lat. Dłuższy (5 -10 lat) okres oczekiwania na członkostwo w Unii postulują przede wszystkim osoby zamierzające poprzeć w wyborach SLD lub partię Obozu Patriotycznego.

Mimo iż we wszystkich elektoratach przeważa przeświadczenie, że słabsze państwa raczej zyskują niż tracą na członkostwie w UE, to różna jest siła tego przekonania. W największym stopniu podzielają je przyszli wyborcy Unii Wolności (72%) i Ruchu Stu (73%). O stratach wynikających z uczestnictwa w Unii stosunkowo najczęściej mówią sympatycy partii Obozu Patriotycznego (35%) i Unii Pracy (22%).

Nieco odmiennie oceniane są również w poszczególnych elektoratach intencje państw dążących do zacieśniania kontaktów z Polską i bilans dotychczasowych stosunków między państwami UE i Polską. Pobudki altruistyczne najczęściej (36%) w porównaniu z innymi przypisują państwom Unii sympatycy partii Obozu Patriotycznego. Wśród przyszłych wyborców Ruchu Stu i Unii Wolności jest więcej niż w innych elektoratach zwolenników poglądu, że zacieśnianie kontaktów z Polską ma na celu przede wszystkim wzmocnienie o nowe państwa siły i znaczenia zjednoczonej Europy. Chęć podporządkowania sobie słabszych państw przypisują natomiast krajom UE przede wszystkim osoby zamierzające w najbliższych wyborach poprzeć PSL.

Pogląd, że dotychczasowe stosunki między Polską i UE są korzystne dla obu stron przeważa wśród przyszłych wyborców Unii Pracy (63%), ROP (60%), partii Obozu Patriotycznego (57%) i NSZZ „Solidarność” (51%). Najwięcej zwolenników opinii, że kontakty te są korzystne przede wszystkim dla krajów Unii znajdujemy w grupie sympatyków Ruchu Stu (34%), SLD (27%), Unii Wolności (23%) i PSL (21%).

Podsumowując warto jeszcze raz podkreślić, że społeczne poparcie dla integracji Polski z Unią Europejską jest bardzo duże i wykazuje dalszą tendencję wzrostową. Polacy są przekonani, że w wyniku integracji nasz kraj wiele zyska, choć korzyści te nie będą

natychmiastowe. Pewne zaniepokojenie może jedynie budzić fakt, że w niektórych grupach społecznych - przede wszystkim wśród osób najniżej wykształconych i rolników - niechętnemu nastawieniu do idei integracji towarzyszy szczególnie niski zasób wiedzy na temat jej konsekwencji. Wydaje się, że istnieje potrzeba szerszego udostępnienia informacji dotyczących różnych aspektów zjednoczenia z Unią Europejską, co pozwoliłoby w przyszłości uniknąć stawiania dużej części społeczeństwa przed koniecznością dokonania wyboru popartego jedynie nie zawsze słusznymi wyobrażeniami, a nie rzetelną wiedzą.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Niektóre państwa Europy Zachodniej tworzą Unię Europejską. Jaka jest, ogólnie rzecz biorąc, Pana(i) opinia o celach i działalności Unii Europejskiej? (%)

	Pozytywna	Obojętna	Negatywna	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	26	2	17	1150
Płeć					
Mężczyźni	66	22	3	10	543
Kobiety	45	29	2	24	606
Wiek					
do 24 lat	62	22	1	15	172
25-34	63	22	1	14	202
35-44	55	30	3	11	268
45-54	59	24	3	13	180
55-64	45	30	2	22	162
65 lat i więcej	41	23	2	34	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	48	28	2	21	424
Miasto do 20 tys.	52	29	4	15	139
od 21 do 100 tys.	58	26	1	15	232
101-500 tys.	66	19	1	14	198
501 tys. i więcej mieszk.	57	22	4	18	157
Region					
Północny	69	21	1	9	142
Zachodni	44	33	3	20	121
Środkowozachodni	55	23	1	21	169
Środkowy	52	28	2	18	213
Wschodni	50	29	3	18	140
Południowo-wschodni	50	27	3	20	175
Południowo-zachodni	62	20	2	16	190
Wykształcenie					
Podstawowe	45	27	3	25	374
Zasadnicze zawodowe	57	25	2	16	300
Średnie	59	25	2	14	381
Wyższe	70	24	1	4	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	73	18	2	6	83
Prac. umysł. niż. szczebla	56	25	2	16	114
Pracownicy fiz. - umysł.	58	33	3	6	58
Robotnicy wykwalifikowani	67	24	2	8	126
Robotnicy niewykwalifik.	54	22	4	20	55
Rolnicy	41	37	1	21	73
Prywatni przedsiębiorcy	72	19	2	7	45
Bierni zawodowo					
Renciści	46	28	2	24	167
Emeryci	42	26	2	30	200
Uczniowie i studenci	60	28	0	12	52
Bezrobotni	64	16	4	16	102
Gospodynie domowe i inni	50	31	0	18	73
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	61	22	3	14	154
Sektor państwowy	69	17	3	10	118
Sektor prywatny	59	30	1	10	219
Spółdzielczość	51	26	11	12	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	52	25	2	21	254
151 - 225	52	28	3	17	182
226 - 325	55	26	2	16	274
326 - 425	55	25	2	18	202
Powyżej 426 zł	67	19	2	11	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	48	29	2	21	462
Średnie	57	25	2	16	450
Dobre	66	19	2	12	231
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	39	29	3	29	98
Raz w tygodniu	55	25	2	18	637
Kilka razy w roku	59	25	2	14	308
W ogóle nie uczestniczy	59	25	3	13	106
Poglądy polityczne					
Lewica	58	25	3	15	242
Centrum	57	26	2	16	349
Prawica	64	21	1	14	310
Trudno powiedzieć	38	32	3	27	247

Tabela 2. W jakim stopniu interesuje się Pan(i) działalnością Unii Europejskiej, jej instytucjami oraz polityką? Czy jest Pan(i): (%)

	zaintere- sowany(a)	niezaintere- sowany(a)	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	51	3	1150
Płeć				
Mężczyźni	57	41	2	543
Kobiety	36	60	4	606
Wiek				
do 24 lat	39	59	2	172
25-34	49	48	3	202
35-44	49	50	2	268
45-54	54	45	1	180
55-64	42	56	2	162
65 lat i więcej	38	52	11	164
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	55	4	424
Miasto do 20 tys.	40	57	2	139
od 21 do 100 tys.	44	52	4	232
101-500 tys.	55	43	2	198
501 tys. i więcej mieszk.	53	45	2	157
Region				
Północny	53	45	3	142
Zachodni	44	55	1	121
Środkowozachodni	39	57	4	169
Środkowy	42	54	4	213
Wschodni	41	53	5	140
Południowo-wschodni	48	50	2	175
Południowo-zachodni	52	45	3	190
Wykształcenie				
Podstawowe	34	60	6	374
Zasadnicze zawodowe	43	55	2	300
Średnie	55	43	2	381
Wyższe	61	39	1	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	54	45	1	83
Prac.umysł.niż.szczębla	56	43	1	114
Pracownicy fiz.- umysł.	35	61	4	58
Robotnicy wykwalifikowani	55	41	4	126
Robotnicy niewykwalifik.	50	48	2	55
Rolnicy	32	66	1	73
Prywatni przedsiębiorcy	63	37	0	45
Bierni zawodowo				
Renciści	40	55	5	167
Emeryci	42	51	7	200
Uczniowie i studenci	55	40	5	52
Bezrobotni	41	59	0	102
Gospodynie domowe i inni	33	65	1	73
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	53	44	3	154
Sektor państwowy	60	38	2	118
Sektor prywatny	48	50	2	219
Spółdzielczość	43	54	2	25
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	36	61	3	254
151 - 225	43	55	2	182
226 - 325	46	50	4	274
326 - 425	53	42	5	202
Powyżej 426 zł	55	43	2	177
Ocena własnych war. mater.				
Złe	39	57	4	462
Średnie	47	50	3	450
Dobre	58	41	1	231
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	34	63	3	98
Raz w tygodniu	45	52	4	637
Kilka razy w roku	47	50	3	308
W ogóle nie uczestniczy	59	39	2	106
Poglądy polityczne				
Lewica	54	44	2	242
Centrum	47	50	3	349
Prawica	55	42	3	310
Trudno powiedzieć	23	71	6	247

Tabela 3. Gdyby w Polsce odbywało się referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej, to czy będzie Pan(i) głosować: (%)

	za przystąpieniem	przeciw przystąpieniu	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	80	7	13	1148
Płeć				
Meżczyźni	86	5	9	543
Kobiety	75	8	17	604
Wiek				
do 24 lat	83	8	9	170
25-34	85	5	11	202
35-44	87	5	8	268
45-54	79	5	16	180
55-64	72	12	16	162
65 lat i więcej	68	8	24	164
Miejsce zamieszkania				
Wieś	74	7	18	424
Miasto do 20 tys.	80	7	13	138
od 21 do 100 tys.	82	7	11	232
101-500 tys.	89	3	8	198
501 tys. i więcej mieszk.	81	10	9	156
Region				
Północny	90	5	5	142
Zachodni	75	7	17	120
Środkowozachodni	76	6	18	169
Środkowy	79	9	12	212
Wschodni	71	10	18	140
Południowo-wschodni	80	6	14	175
Południowo-zachodni	86	5	9	190
Wykształcenie				
Podstawowe	73	9	19	374
Zasadnicze zawodowe	84	4	11	299
Średnie	82	7	11	380
Wyższe	90	4	6	94
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	90	4	6	83
Prac. umysł. niż. szczebla	85	6	9	114
Pracownicy fiz. - umysł.	86	5	9	58
Robotnicy wykwalifikowani	88	4	8	125
Robotnicy niewykwalifik.	84	1	15	55
Rolnicy	74	3	23	73
Prywatni przedsiębiorcy	94	2	4	45
Bierni zawodowo				
Renciści	73	7	21	167
Emeryci	69	13	18	200
Uczniowie i studenci	78	7	15	52
Bezrobotni	83	11	6	101
Gospodynie domowe i inni	81	6	13	73
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	81	6	13	154
Sektor państwowy	86	5	9	118
Sektor prywatny	89	2	9	218
Spółdzielczość	84	7	9	25
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	75	8	17	254
151 - 225	81	5	14	182
226 - 325	83	7	10	274
326 - 425	80	7	12	201
Powyżej 426 zł	86	6	9	177
Ocena własnych war. mater.				
Złe	75	9	17	461
Średnie	84	4	12	449
Dobre	83	7	9	231
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	67	13	20	96
Raz w tygodniu	80	5	15	637
Kilka razy w roku	82	7	11	308
W ogóle nie uczestniczy	88	8	4	106
Poglądy polityczne				
Lewica	85	8	8	242
Centrum	83	6	12	349
Prawica	86	5	10	310
Trudno powiedzieć	65	10	25	246

Tabela 4. Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) poglądom? 1 - Dla Polski byłoby korzystniej, gdyby starała się o przyjęcie do UE sama, nie oglądając się na inne kraje, np. Czechy, Węgry itp.; 2 - Dla Polski byłoby korzystniej, gdyby starała się o przyjęcie do UE razem z innymi krajami; 3 - Przyjęcie do UE w ogóle (w żadnym przypadku) nie będzie korzystne dla Polski (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	41	39	2	18	1152
Płeć					
Mężczyźni	42	43	2	13	546
Kobiety	39	36	3	22	605
Wiek					
do 24 lat	46	43	1	11	175
25-34	43	44	2	11	202
35-44	41	43	2	15	267
45-54	39	41	2	18	180
55-64	37	30	8	25	162
65 lat i więcej	37	30	1	32	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	38	37	2	23	424
Miasto do 20 tys.	44	33	5	17	139
od 21 do 100 tys.	39	42	1	17	234
101-500 tys.	45	42	1	13	198
501 tys. i więcej mieszk.	41	42	5	12	157
Region					
Północny	41	49	0	10	143
Zachodni	46	29	3	22	121
Środkowozachodni	47	30	5	17	169
Środkowy	36	44	1	17	212
Wschodni	34	37	1	28	142
Południowo-wschodni	35	42	3	20	175
Południowo-zachodni	47	38	2	13	190
Wykształcenie					
Podstawowe	35	34	4	28	373
Zasadnicze zawodowe	42	42	3	14	300
Średnie	45	40	2	13	384
Wyższe	42	47	1	10	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	42	44	2	12	84
Prac. umysł. niż. szczebla	38	49	1	12	114
Pracownicy fiz. - umysł.	43	43	4	10	58
Robotnicy wykwalifikowani	42	46	1	11	126
Robotnicy niewykwalifik.	52	29	0	19	55
Rolnicy	27	41	2	30	73
Prywatni przedsiębiorcy	55	39	2	4	45
Bierni zawodowo					
Renciści	32	36	6	27	167
Emeryci	39	29	4	28	200
Uczniowie i studenci	41	50	0	8	52
Bezrobotni	44	43	1	12	102
Gospodynie domowe i inni	55	30	2	13	73
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	41	43	1	14	154
Sektor państwowy	38	48	2	12	118
Sektor prywatny	46	41	1	12	222
Spółdzielczość	44	30	5	21	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	36	39	2	23	253
151 - 225	44	35	3	18	182
226 - 325	41	40	3	16	274
326 - 425	42	40	2	16	205
Powyżej 426 zł	45	45	1	9	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	37	38	4	22	461
Średnie	45	38	2	16	451
Dobre	40	44	2	14	233
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	38	33	4	25	98
Raz w tygodniu	42	37	3	18	639
Kilka razy w roku	39	43	2	16	308
W ogóle nie uczestniczy	43	43	3	11	106
Poglądy polityczne					
Lewica	46	38	3	14	244
Centrum	42	42	2	13	348
Prawica	45	41	1	13	312
Trudno powiedzieć	29	33	5	33	247

Tabela 5. Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe stosunki między Polską a Unią Europejską?
Komu przynoszą one więcej korzyści?

(%)

	Państwom UE	Polsce	Jednakowo - Polsce i UE	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	11	46	23	1150
Płeć					
Mężczyźni	22	11	51	17	543
Kobiety	18	12	41	29	606
Wiek					
do 24 lat	15	13	49	23	172
25-34	20	14	48	19	202
35-44	25	10	50	16	268
45-54	20	11	46	23	180
55-64	21	8	41	29	162
65 lat i więcej	14	13	39	35	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	11	44	27	424
Miasto do 20 tys.	23	12	46	19	139
od 21 do 100 tys.	21	9	49	21	232
101-500 tys.	18	15	47	21	198
501 tys. i więcej mieszk.	21	11	46	23	157
Region					
Północny	17	17	54	12	142
Zachodni	17	13	52	19	121
Środkowozachodni	16	14	43	28	169
Środkowy	22	13	39	26	213
Wschodni	23	5	46	26	140
Południowo-wschodni	21	8	46	25	175
Południowo-zachodni	19	11	47	23	190
Wykształcenie					
Podstawowe	15	13	40	33	374
Zasadnicze zawodowe	22	7	51	21	300
Średnie	23	13	46	18	381
Wyższe	20	13	54	13	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	15	51	20	83
Prac.umysł.niż.szczebła	22	11	54	14	114
Pracownicy fiz.- umysł.	30	9	51	11	58
Robotnicy wykwalifikowani	20	16	46	19	126
Robotnicy niewykwalifik.	11	21	50	18	55
Rolnicy	23	6	38	32	73
Prywatni przedsiębiorcy	22	7	56	15	45
Bierni zawodowo					
Renciści	15	8	49	28	167
Emeryci	18	12	38	32	200
Uczniowie i studenci	16	12	40	32	52
Bezrobotni	26	7	50	17	102
Gospodynie domowe i inni	22	16	37	25	73
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	18	15	47	20	154
Sektor państwowy	24	10	47	19	118
Sektor prywatny	14	14	55	16	219
Spółdzielczość	46	2	36	16	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	22	11	40	27	254
151 - 225	21	10	43	27	182
226 - 325	20	10	48	22	274
326 - 425	18	12	51	19	202
Powyżej 426 zł	18	18	47	17	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	11	42	26	462
Średnie	19	12	47	23	450
Dobre	17	13	53	17	231
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	8	37	38	98
Raz w tygodniu	19	12	45	24	637
Kilka razy w roku	22	11	48	20	308
W ogóle nie uczestniczy	20	11	53	16	106
Poglądy polityczne					
Lewica	22	11	48	18	242
Centrum	25	11	49	15	349
Prawica	16	15	50	18	310
Trudno powiedzieć	14	8	33	45	247

Tabela 6. Mówi się, że w roku 2000 Polska stanie się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej. Czy, ogólnie rzecz biorąc, Pana(i) zdaniem, pełne połączenie, pełna integracja Polski z Unią Europejską przyniesie **Polsce**:

(%)

	więcej korzyści niż strat	więcej strat niż korzyści	tyle samo strat, co korzyści	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	9	28	19	1147
Płeć					
Mężczyźni	51	11	26	13	543
Kobiety	40	7	30	24	604
Wiek					
do 24 lat	48	10	29	13	171
25-34	55	8	25	12	202
35-44	47	5	34	14	268
45-54	40	7	34	19	179
55-64	34	16	22	28	162
65 lat i więcej	41	8	21	30	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	40	11	26	22	424
Miasto do 20 tys.	52	10	23	16	139
od 21 do 100 tys.	50	5	30	15	230
101-500 tys.	50	7	28	15	198
501 tys.i więcej mieszk.	37	8	34	21	156
Region					
Północny	51	6	31	12	140
Zachodni	41	10	31	17	121
Środkowozachodni	44	9	24	23	169
Środkowy	46	7	27	20	213
Wschodni	36	13	28	23	140
Południowo-wschodni	43	13	28	16	175
Południowo-zachodni	50	5	29	17	190
Wykształcenie					
Podstawowe	39	10	24	27	373
Zasadnicze zawodowe	46	9	28	16	300
Średnie	47	8	32	13	380
Wyższe	55	4	30	11	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	56	6	25	12	83
Prac.umysł.niż.szczebla	48	3	38	11	114
Pracownicy fiz.- umysł.	40	6	41	13	58
Robotnicy wykwalifikowani	53	10	24	14	126
Robotnicy niewykwalifik.	38	14	26	21	55
Rolnicy	33	13	30	24	73
Prywatni przedsiębiorcy	46	3	44	7	45
Bierni zawodowo					
Renciści	36	9	29	25	166
Emeryci	41	12	21	26	200
Uczniowie i studenci	36	9	38	17	51
Bezrobotni	57	11	15	16	102
Gospodynie domowe i inni	51	4	28	18	73
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	51	10	27	13	154
Sektor państwowy	48	7	25	20	118
Sektor prywatny	45	7	39	10	219
Spółdzielczość	48	0	29	23	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	44	11	26	19	254
151 - 225	45	9	25	21	182
226 - 325	40	9	32	19	272
326 - 425	48	8	26	18	202
Powyżej 426 zł	52	5	31	12	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	41	12	25	22	460
Średnie	47	6	29	18	449
Dobre	50	6	33	12	231
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	35	9	24	32	98
Raz w tygodniu	45	9	26	20	636
Kilka razy w roku	46	9	32	13	308
W ogóle nie uczestniczy	50	6	31	13	105
Poglądy polityczne					
Lewica	46	10	29	14	242
Centrum	42	8	35	15	346
Prawica	56	8	22	13	310
Trudno powiedzieć	32	10	24	34	247

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, korzyści, jakie Polska odniesie z tego, że stanie się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej: 1 - będą od razu widoczne; 2 - trzeba będzie na nie poczekać kilka lat; 3 - doczekają się ich dopiero nasze dzieci lub wnuki

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	3	61	26	9	1145
Płeć					
Mężczyźni	5	68	22	6	541
Kobiety	2	56	30	13	604
Wiek					
do 24 lat	4	72	18	5	172
25-34	3	74	17	6	202
35-44	2	65	27	6	268
45-54	4	57	31	8	180
55-64	3	48	35	14	160
65 lat i więcej	4	45	30	20	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	58	28	11	420
Miasto do 20 tys.	2	66	25	6	139
od 21 do 100 tys.	5	65	22	8	232
101-500 tys.	0	70	23	7	197
501 tys. i więcej mieszk.	6	50	33	11	157
Region					
Północny	4	63	26	7	142
Zachodni	5	62	29	5	121
Środkowozachodni	4	58	26	11	169
Środkowy	3	61	25	11	209
Wschodni	6	58	22	14	140
Południowo-wschodni	2	61	30	8	175
Południowo-zachodni	1	66	25	8	190
Wykształcenie					
Podstawowe	2	49	34	15	371
Zasadnicze zawodowe	4	65	23	8	299
Średnie	4	67	22	6	381
Wyższe	4	73	21	2	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	2	84	12	3	83
Prac. umysł. niż. szczebla	5	71	21	3	114
Pracownicy fiz. - umysł.	1	64	31	4	57
Robotnicy wykwalifikowani	2	71	21	7	126
Robotnicy niewykwalifik.	6	57	34	4	55
Rolnicy	4	49	33	14	71
Prywatni przedsiębiorcy	5	70	21	4	45
Bierni zawodowo					
Renciści	6	52	27	15	166
Emeryci	2	45	35	17	198
Uczniowie i studenci	4	69	22	5	52
Bezrobotni	2	69	23	6	102
Gospodynie domowe i inni	0	63	27	10	73
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	1	73	20	6	154
Sektor państwowy	6	67	22	6	118
Sektor prywatny	4	69	22	6	219
Spółdzielczość	0	49	46	5	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	2	56	30	12	252
151 - 225	6	63	22	9	181
226 - 325	2	68	23	6	273
326 - 425	2	60	28	10	202
Powyżej 426 zł	4	67	23	6	177
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	52	33	11	461
Średnie	3	67	22	9	446
Dobre	3	69	20	7	231
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	48	29	19	98
Raz w tygodniu	4	63	24	10	635
Kilka razy w roku	2	64	28	7	306
W ogóle nie uczestniczy	4	60	31	5	106
Poglądy polityczne					
Lewica	5	62	27	6	241
Centrum	3	63	28	6	349
Prawica	4	70	20	7	310
Trudno powiedzieć	1	48	30	21	245

Tabela 8. Jak Pan(i) sądzi, czym przede wszystkim kierują się państwa Unii Europejskiej dążąc do zacieśnienia kontaktów z Polską. Czy chęcią: 1 - pomocy, wsparcia Polski w budowie sprawnej gospodarki rynkowej; 2 - wzmocnienia o nowe państwa znaczenia i siły zjednoczonej Europy; 3 - podporządkowania słabszych przez najsilniejsze państwa europejskie

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	21	33	26	20	1150
Płeć					
Mężczyźni	23	38	26	13	543
Kobiety	19	29	27	26	606
Wiek					
do 24 lat	27	38	23	12	172
25-34	19	39	24	18	202
35-44	23	33	28	17	268
45-54	21	36	29	14	180
55-64	17	28	28	27	162
65 lat i więcej	18	21	28	33	164
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	24	34	25	424
Miasto do 20 tys.	24	34	24	18	139
od 21 do 100 tys.	27	36	22	15	232
101-500 tys.	20	45	19	16	198
501 tys.i więcej mieszk.	19	37	25	18	157
Region					
Północny	17	38	30	16	142
Zachodni	14	42	29	17	125
Środkowozachodni	21	30	26	24	169
Środkowy	18	33	27	22	213
Wschodni	27	24	29	21	140
Południowo-wschodni	17	31	34	18	175
Południowo-zachodni	32	35	15	18	190
Wykształcenie					
Podstawowe	20	23	27	30	374
Zasadnicze zawodowe	22	31	30	17	300
Średnie	23	38	25	15	381
Wyższe	12	59	22	7	94
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	16	59	20	5	83
Prac.umysł.niż.szczebla	19	44	23	14	114
Pracownicy fiz.- umysł.	21	38	27	13	58
Robotnicy wykwalifikowani	23	38	26	13	126
Robotnicy niewykwalifik.	21	29	26	24	55
Rolnicy	19	19	34	27	73
Prywatni przedsiębiorcy	18	48	15	19	45
Bierni zawodowo					
Renciści	19	25	27	29	167
Emeryci	16	23	31	30	200
Uczniowie i studenci	29	27	31	13	52
Bezrobotni	34	28	26	12	102
Gospodynie domowe i inni	20	38	24	17	73
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	16	44	23	17	154
Sektor państwowy	28	37	23	12	118
Sektor prywatny	17	43	23	17	219
Spółdzielczość	25	35	26	14	25
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	19	25	32	24	254
151 - 225	24	26	28	23	182
226 - 325	24	31	28	17	274
326 - 425	21	38	26	15	202
Powyżej 426 zł	18	50	19	13	177
Ocena własnych war. mater.					
Źle	17	30	30	24	462
Średnie	25	30	26	19	450
Dobre	22	46	20	12	231
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	21	21	32	98
Raz w tygodniu	24	30	27	20	637
Kilka razy w roku	13	40	29	17	308
W ogóle nie uczestniczy	21	43	22	14	106
Poglądy polityczne					
Lewica	19	35	30	16	242
Centrum	25	31	28	15	349
Prawica	25	41	21	13	310
Trudno powiedzieć	12	24	27	37	247